

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 23 maja 2014 roku Sąd Rejonowy w Kutnie w sprawie o sygn. akt I Ns 777/13 z wniosku K. M. i T. M. z udziałem (...) S.A. w W. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o odrzuceniu spadku po P. M. - oddalił wniosek i nakazał pobrać od K. M. i T. M. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kutnie kwoty po 50 zł tytułem opłaty za oświadczenia wnioskodawców o odrzuceniu spadku, w pozostałym zakresie pozostawiając wnioskodawców i uczestnika postępowania przy poniesionych kosztach postępowania.

Apelację od powyższego postanowienia złożyli wnioskodawcy T. M. i K. M., zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając mu:

1. poczynienie błędnego ustalenia, iż wnioskodawcy T. M. i K. M. nie dołożyli należytej staranności w celu ustalenia wartości masy spadkowej;
2. rażące naruszenie przepisu art. 1019 k.c. w zw. z art. 84 k.c. przez nieprawidłową interpretację pojęcia błędu istotnego, a także przyjęcie, że takim błędem nie jest pozostawanie w błędnym przekonaniu, że masa spadkowa nie jest obciążona długiem, gdy tymczasem masa spadkowa była takim długiem obciążona, a taki błąd był usprawiedliwiony okolicznościami sprawy.

W konkluzji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zatwierdzenie uchylenia się wnioskodawców T. M. i K. M. od skutków prawnych niezłożenia przez nich w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku po P. M..

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

apelacja nie jest zasadna.

Zaskarżone rozstrzygnięcie zostało wydane w wyniku prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, które to ustalenia Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne, jak również w następstwie bezbłędnie zastosowanych przepisów prawa materialnego.

Wbrew stanowisku apelujących Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodziły przewidziane w treści przepisu art. 1019 § 1 i 2 k.c. oraz art. 84 k.c. warunki, od których ustawa uzależnia skuteczność uchylenia się przez spadkodawcę od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Przed przystąpieniem do szczegółowego omówienia sformułowanych w treści apelacji zarzutów, przypomnieć należy, iż konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1019 § 1 k.c.) została rozciągnięta na sytuacje, w których pod wpływem błędu spadkobierca nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1019 § 2 k.c.), a więc takie, w których w istocie spadkobierca uchyla się nie od skutków prawnych swego oświadczenia, lecz od skutków biernego zachowania się, tj. niezłożenia oświadczenia. Istotne jest również to, iż zgodnie z treścią art. 88 § 2 k.c., który ma zastosowanie w przypadku złożenia przez spadkobiercę oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych złożenia, bądź też uchybienia terminu do złożenia oświadczenia woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone pod wpływem błędu, wygasa po upływie roku od jego wykrycia.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawcy wystąpili o zatwierdzenie złożonego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wskazując, iż uchybienie powyższemu terminowi wynikało z faktu, że pozostawali oni w przekonaniu, że zmarły P. M. nie pozostawił żadnych długów. Wskazać należy, iż zagadnienie błędu spadkobiercy co do stanu spadku, którego zaistnienie

może usprawiedliwiać uchybienie terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, było już wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który między innymi w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 roku (IV CSK 612/11, OSNC 2013, z. 3, poz. 39) stwierdził, iż niewiedza spadkobiercy o stanie spadku, pomimo podjętych odpowiednich i możliwych działań, może być uznana za błąd istotny (art. 1019 § 2 w związku z art. 84 § 2 k.c.). Również we wcześniejszych orzeczeniach Sąd Najwyższy podkreślał, że o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy „błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy” (tak np. postanowienie z dnia 1 grudnia 2011 roku, I CSK 85/11, LEX nr 1147725).

Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela stanowisko wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego, iż nie każdy brak wiedzy spadkodawcy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego jest błędem istotnym w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 i 2 k.c., a jedynie taka niewiedza o stanie spadku, która nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy. Jednocześnie wskazać jednak należy, iż przytoczone wyżej poglądy orzecznictwa zostały doprecyzowane w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 172/12 (LEX nr 1299156), w którym Sąd ten podkreślił, że stwierdzenie, iż spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być każdorazowo poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od danego spadkobiercy wymagać. Odnosi się to do sprecyzowanych czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć, zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę żadnych czynności, wskazane jest określenie, jakich działań, w okolicznościach danej sprawy, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego wymagać, ponieważ doprowadziłyby do uniknięcia błędu.

W świetle powyższego zgodzić się należy ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, iż w sprawie niniejszej nie zachodziły żadne podstawy do uwzględnienia wniosku T. M. i K. M. na podstawie art. 1019 k.c. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika bowiem, aby skarżący podjęli jakiegokolwiek działania mające na celu ustalenie składu masy spadkowej pozostawionej przez zmarłego. W szczególności nie podjęli oni starań, by ustalić, czy w skład spadku wchodzi także pasywa, mimo, iż w świetle poczynionych ustaleń winni oni mieć na względzie istnienie takiej możliwości. Wnioskodawca T. M. mieszkał bowiem wspólnie ze spadkodawcą aż do jego śmierci, a zatem posiadał wiedzę o trudnej sytuacji majątkowej P. M. spowodowanej tym, iż nie posiadał on żadnych oszczędności, jak i majątku ruchomego, czy nieruchomości, a także nie posiadał on żadnego źródła dochodów. Wspólne zamieszkiwanie ze spadkodawcą zwiększało również, przynajmniej w przypadku wnioskodawcy T. M., możliwość dowiedzenia się o ewentualnych długach spadkodawcy. Również w przypadku drugiego ze skarżących K. M., mimo iż nie mieszkał wspólnie z T. M. oraz ze spadkodawcą i nie prowadził wspólnie z nimi gospodarstwa domowego, nie można przyjąć, aby nie miał on obiektywnych możliwości dowiedzenia się o długach spadkodawcy, czy też nie miał podstaw do pojęcia próby ustalenia składu masy spadkowej. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika bowiem, aby K. M. wobec faktu niezamieszkiwania wspólnie ze spadkodawcą, nie posiadał z nim żadnych kontaktów, a tym samym nie mógł mieć wiedzy o jego stanie majątkowym.

W konsekwencji należało uznać, iż brak wiedzy na temat istnienia zobowiązań finansowych zmarłego jest w niniejszej sprawie wynikiem wyłącznie nie dołożenia przez wnioskodawców należytej staranności, co w konsekwencji prowadzić musiało do wniosku, iż ich wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o odrzuceniu spadku po P. M. nie zasługiwał na uwzględnienie.

Mając na uwadze powyższe, a także fakt, że w postępowaniu apelacyjnym nie ujawniono okoliczności, które Sąd drugiej instancji winien wziąć pod uwagę z urzędu, apelacja podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.